

Dorovský, Ivan

[Spasov, Aleksandar. Истражуваня и коментари : (студии, огледи, критики за македонската литература во XIX и XX век)]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1980, vol. 29, iss. D27, pp. 181-182

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108753>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

cházíme varianty starých mýtů (např. o Orfeovi a Oidipovi, o Narcisi a Amorovi, Achillovi a Heleně aj.).

Autor práce v samostatné stati pojednal o počátcích makedonské umělé (umělecké) básnické tvorby, které jsou spjaty se jménem Konstantina Miladinova (1830—1862). Se svým bratrem sbíral lidové písně a redigoval sborník Bálgarski narodni pesni (1861), který obsahoval více než 550 makedonských a asi 100 bulharských lidových písní a jiných lidově slovesných textů. V době, kdy sborník vyšel, měl „homérovskou hodnotu“. Miladinovova básnická tvorba, čítající všeho všudy 15 básní, je bezprostředně spjata s prací nad sborníkem. Proto jsou jeho verše stylově, výrazově i námětově blízké lidovým písním.

Ve dvou dalších kritických statích Nanevski rozebírá básnického génia Grigora Prličeva, obvykle nazývaného největším makedonským básníkem 19. století především proto, že se narodil v Ochridu. Prličev dovedl spojit poezii Homérovu se slovanskou lidovou básnickou tvorbou. Jeho talent spočívá v tvůrčí symbióze zděděného slovanského ducha a poezie řecké básnické tradice. Svá dvě nejvýznamnější díla (poémy Vojvoda a Skenderbeg) Prličev napsal řecky. Aktualizuje v nich starý, mytologický kult hrdinství. V ideovém plánu jsou u první poémy určité analogie s Njegošovým Horským věncem nebo Mažuranićovou poé-
mou Smrt Smail agy Čengiće.

Posledním autorem první části knihy, kterému Nanevski věnuje pozornost, je Kosta Racin, autor jediné sbírky veršů a několika srbsky psaných básní. Racin je zakladatelem makedonské moderní poezie. V literárněhistorických statích pojednal Racin o zrodu nové makedonské literatury. Zdůrazňoval, že literatura musí jazykově, stylově i výrazově vycházet z lidové slovesnosti. Poválečný vývoj makedonské literatury mu v tom dal za pravdu.

Druhá část knihy nese název Moderní makedonská poezie. Je uvedena rozsáhlejší stati o počátečním období poválečné makedonské poezie i o nástupu jednotlivých tzv. básnických generací. Zatímco první generace byla plná ideálů, námiální romantiky a patosu, další generace již vnáší do tvorby vlastní poetiku, vytvářejí základní formy jazyka a verše, kultivují slovo.

V jednotlivých statích pak Nanevski rozebírá a hodnotí básnické dílo nejvýznamnějších představitelů poválečné makedonské poezie. Zdůrazňuje přínos a originální hodnoty díla akademika B. Koneského a komplexnost lyrického vidění A. Šopova, poukazuje na realismus tvorby G. Todorovského, na surrealistické experimenty M. Matevského, sepětí A. Popovského s písemnou tradicí, všímá si bohatosti metafor ve verších R. Pavlovského a B. Gjuzela i obrazů rurální krajiny u P. Andrejevského. Knihu uzavírají tři eseje o tvorbě současných básníků střední generace J. Kotevského, Č. Jakimovského a M. Rendžova.

Knihla D. Nanevského o makedonské básnické škole dokládá, že současná makedonská poezie nikdy neměla tolik různorodých a svěbytných básnických individualit. Dovedla čerpat zkušenosti, myšlenky i výrazové prostředky z evropské básnické tvorby. Přitom v celém svém dosavadním vývoji byla a je spjata s makedonskou lidově slovesnou tvorbou. Zároveň však uvedená práce vyvolává četné otázky i námitky. Např. rušivě působí mechanické zařazení do knihy již dříve publikovaných kritických a esejistických textů, v nichž se často opakují myšlenky i celé pasáže. V mnohém odlišný, pronikavý přístup Nanevského k hodnocení dosavadního vývoje makedonské básnické tvorby se ani v jeho vlasti nesetkává vždy s pozitivním ohlasem.

Ivan Dorovský

Aleksandar S p a s o v, Истражувања и коментари (Студии, огледи, критики за македонската литература во XIX и XX век). Скопје 1978, 369 stran.

Do konce druhé světové války neexistoval ani pojem makedonská literatura, ani makedonská literární kritika. Teprve s bouřlivým rozvojem poválečné makedonské prózy, poezie i dramatické tvorby vystoupila do popředí také otázka nezastupitelné úlohy literární kritiky, které se zvláště v prvním desetiletí přidával význam, jako by byla schopna (nebo jako by měla být schopna) vyřešit všechny problémy v literatuře nebo kolem literatury. Literární zápasy, vášnivé polemiky a konfrontace — to vše mělo svůj existenční smysl v literárním procesu tohoto malého slovanského národa, jehož republika se stala součástí jugoslávské federace.

Spolu s estetickou polarizací padesátých let se však řada literárních kritiků stále častěji pouštěla také do nezpracované literární historie, aby zkoumala kontinuitu i diskontinuitu literárního vývoje. K takovému typu kritika patří i přední literární historik Aleksandr Spasov.

Do výboru, skládajícího se ze tří částí, který je vlastně jakýmsi průřezem jeho téměř třicetileté literárněkritické a literárněhistorické činnosti, zařadil jeho sestavovatel V. Urošević celkem 41 studií, statí a recenzí. Spasov v nich analyzuje sepětí literatury s minulostí, která nikdy není pro něj mrtvá nebo statická. Literární historie a literární kritika se v nich prolínají tak, že minulost přechází v přítomnost a přítomnost ukazuje na obzory budoucího vývoje. Spasov s precizností sobě vlastní hledá nové osvětlení dobových souvislostí a literárně kulturních osobností 19. a 20. století, jakými byli např. sběratelé lidové slovesné tvorby bratři D. a K. Miladinovovi, K. Petković, R. Zinzifov, G. Prličev či Kosta Racin. Spasov shromáždil, utřídil a klasifikoval nová fakta o jejich literární činnosti a zařadil je do kontextu kulturně společenského vývoje země i širšího balkánského regionu. Nikdy neimprovizuje, nenajdeme v jeho studiích závěry bez téměř vyčerpávající kritické analýzy.

Vedle přehledů vývoje makedonské básnické tvorby v poválečném třicetiletí je do výboru pojata také řada Spasovových teoreticky zajímavých a metodologicky nanejvýš aktuálních statí. K nim patří např. pojednání o rozvoji literárních druhů a žánrů v současné makedonské literatuře, o rozvoji a typologii makedonského románu nebo o literatuře tzv. malých národů. S termínem ani sám Spasov není spokojen, chápe jej však především jako termín označující literaturu národů bez vlastní státnosti nebo literaturu s opožděným nebo diskontinuitním vývojem apod.

Rozboru básnických a prozaických děl některých makedonských básníků a prozaiků (B. Koneski, G. Ivanovski, G. Todorovski, D. Solev, B. Ivanov, V. Urošević) jsou věnovány recenze zařazené do třetí části výboru, v níž najdeme rovněž několik statí o představitelích literatury pro děti a mládež.

Výbor ze Spasovova kritického díla ukazuje plasticky hlavní autorovy „oblasti zájmu“ i jeho „literární lásky“. To, že na svých soudech a závěrech vyslovených před deseti či dvaceti lety nemusí Spasov nic měnit, svědčí o závažnosti a aktuálnosti jeho prací pro dnešek i další léta.

Ivan Dorovský

Artur Závodský, V blízkosti básníka. Jedenáct studií o Petru Bezručovi. Spisy filozofické fakulty brněnské univerzity č. 121, Brno 1977, 210 p., 24 reproductions en appendice.

On sait combien, au cours des dernières décennies, la littérature s'occupant de la vie et de l'œuvre du grand barde du peuple silésien s'est enrichie, se basant en partie sur d'importantes découvertes nouvelles. Ce n'est pas non plus un mystère qu'Artur Závodský tient l'une des premières places parmi les bezručistes tchèques. Le présent volume. — *Approche du poète* — rassemble onze de ses nombreux exposés. Il fait suite à son premier recueil *Études sur Petr Bezruč* paru en 1947 et résume ou complète les résultats de ses recherches ultérieures.

Dans la préface, Artur Závodský indique de la façon suivante la problématique traitée dans son nouveau volume. „Les études réunies dans le livre *Approche du poète* sont introduites par l'esquisse d'un portrait de Petr Bezruč et orientées vers quatre domaines. Elles éclairent la naissance de certaines poésies de Bezruč, examinent les rapports de l'auteur des *Chants de Silésie* avec ses précurseurs, projettent de la lumière sur ses vers inspirés par l'amour et apportent des réflexions sur les problèmes de l'art de Bezruč.“

Le titre de l'essai liminaire „Exemple d'un artiste engagé socialement. Petr Bezruč et son œuvre“ (pp. 11—25) pourrait, peut-être, suggérer l'idée que l'auteur rétrécit la présentation du poète sur une partie seulement des aspects qui le caractérisent. En fait il offre au lecteur une rapide synthèse de l'ensemble de la vie, de l'œuvre et de l'art du poète. Évidemment l'accent porte en premier lieu sur son rôle de chantre du peuple tchèque de Silésie surgi brusquement, dans les circonstances de la fin du XIXe siècle, au moment du danger suprême, pour exhorter ses compatriotes à secouer leur double oppression, nationale et sociale, sous le poids de laquelle les „soixante-dix mille“ étaient en train de mourir. Esquissant ce portrait, Artur Závodský n'a pas eu l'ambition de nous mettre en face d'un Petr Bezruč inconnu jusqu'à ce jour ou connu trop peu. Il a voulu plutôt, en guise d'introduction à des études plus spéciales, résumer les traits dominants qui, en considération de l'état présent des recherches, concourent à faire voir en lui l'exemple d'un artiste socialement engagé et défendant avec un rare succès les intérêts du peuple.

Pour pouvoir apprécier l'intensité de l'engagement du poète il fallait rechercher dans